1939 ий 21 август № 72 (571) Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ ЯЛ ОЗАНЛЫКЫСЕ ПЕРЕДОВИК-ШАМЫЧЫН ОПЫТЫШТЫМ КУМДАН ШАРАШ

Тений 1 августышто Москваш почылтшо ял озанлык выставка пеш кугу политический значениян. „Мемнан выставка ял озанлыкын чыла отрасльжынат кушмышт ден нӧлталтмыштым, ял озанлык культура-шамычын да животноводствын тӱрлӧ видыштын нӧлталтмыштым, машинно-тракторный станций ден колхоз-шамычын успехыштым, колхозный ден совхозный ферма-шамычын успехыштым, научный учреждений - шамычын да ял озанлык наукын посна выдающийся пашаенгже-шамычын успехыштым, мемнан колхозный ялын посна передовикше ден знатный енгже-шамычын успехышт ден достиженийыштым яркий свет дене освещатла“ (В. М. Молотов).

Мемнан Всесоюзный ял озанлык выставкым, тудын шӱдӧ тӱжем дене участникше ден экскурсантше-шамыч, Всесоюзный колхозный университет манын лӱмденыт.

Выставкын участникше ден экскурсантше-шамыч выставкыште мо ончыкталтмым шке шинчашт денак ужыныт. Нуно знатный енг-шамычын опытыштым тунемыныт, простой, но пеш шергакан методым шке блокнотышкышт возгаленыт, а кызыт, мӧнгышкышт толмек выставка нерген, тушто ончыкталтше экспонат-шамыч нерген колхозник-шамычлан каласкалат. Выставкыште ончыкталтше чапле экспонат-шамыч нуным адак у сеҥымаш верч кучедалмашке мобилизоватленыт, участник да экскурсант-шамыч коклаште социалистический соревнованийым эше кумдан шараш йӧным ыштеныт. Шуко колхозлаште кызыт передовой опытым кумдан применятлат, нуно шке ончыланышт 1940 ийыште выставкын участникше лияш задачым шынденыт.

Тиде тӱҥалтыш, тиде инициатива пеш сай да пеш кӱлешан. Но тудо эше массовый движений уровеньышкак шуын огыл. Верысе партийно - комсомольский ден советский пашаенг-шамыч, мемнан интеллигенций колхозник-шамычын инициативыштым кумдан шараш да виянгдаш, выставка нерген чыла колхозник-шамыч коклаште пропагандироватлаш, 1940 ийыште ял озанлыкын чыла отрасльлаштыжат рекордный цифр-шамычыш шушаш верч кучедалмаштышт колхозник-шамычлан эре полшен шогашышт кӱлеш.

Комсомольский организаций ӱмбак поснак кугу паша возеш. Комсомольский организаций-шамыч, кажный комсомолец колхозник-шамыч коклаште выставка нерген, социалистический соревнованийым умбакыжат шарымаште тудын кугу политический значенийже нерген келгын да убедительно пропагандироватлашышт кӱлеш. Агитационно-пропагандистский пашан чыла формыжым да методшым кучылтман.

Выставкын участникше ден экскурсантше-шамыч эн активный агитатор-пропагандист да организатор лийшаш улыт. Нуно выставка нерген простой йылме дене, увлекательно каласкален кертыт, у чудесный ола нерген шке восхищенийыштым колхозник-шамычлан передаватлен, передовой опытым освоитлымаште нунын интересыштым нӧлтен кертыт.

Комсомольский агитатор-пропагандист - шамычлан, выставкыште лийше-шамычлан почеш шӱдырнылшӧ колхозыш каяшышт да тушто агитационный пашам поснак чот ышташышт кӱлеш. Вет мемнан задача—почеш кодшо-шамычым передовой - шамыч уровеньыш нӧлталаш да тидын негызеш общий нӧлталтмашке шуаш.

Выставка нерген, тушто ончыктымо передовой опыт-шамыч нерген агитироватлымаш—пеш кӱлешан паша. Но мланна тидын дене гына ограничиватлалташ ок лий. Главныйже тыште—пропагандым практический паша дене сочетатлаш, передовой опыт-шамычым смело применятлаш. Комсомольский организаций-шамыч тиде пашаштат активный организатор лияшышт кӱлеш. 1940 ийыште ял озанлык выставкыште участвоватлаш правам налшаш верч кучедалаш—теве комсомолец-колхозник-шамычлан лозунг.

Мемнан советский молодежь, тудын передовой отрядше—Ленинско - Сталинский комсомол кеч кунамат, кеч могай пашаштат ончыл верым налын шоген да шога. Ял озанлыкын куатшым эше утларак нӧлталмаштат партийын первый помощникше улмо лӱмым практический пашаж дене достойно оправдатла.

МАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН КОКЫМШО СЕССИЙЖЕ ПОЧЫЛТЫН

Тенгече, 20 августышто, 6 час кастене Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже почылтын. Сессийым Марийский АССР Верховный Советын председательже Р. М. Мамаев йолташ почын.

Сессийлан ончаш ныл вопросым вноситлыме:

1. Марийский АССР-ын 1939 ийлан государственный бюджетшым утвердитлымаш да Марийский АССР-ын 1938 ийысе бюджетшым исполнитлыме нерген отчетым утвердитлымаш.
2. „Марийский АССР шемер депутат-шамычын районный, городской, сельский да поселковый Советлашкышт сайлыме нерген Положенийым“ утвердитлымаш.
3. Марийский АССР Верховный Судым сайлымаш.
4. Марийский АССР Верховный Совет Президиумын первый ден кокымшо Сессий коклаште приниматлыме да Марийский АССР Верховный Советлан утверждатлаш подлежатлыше Указ-шамычым утвердитлымаш.

Сессий ончышаш паша радамым единогласно приниматла. Вара Сессий шемер-шамычын гениальный вождьышо Сталин йолташлан да тудын ӱшанле соратникшылан — Правительствын главаже Молотов йолташлан приветственный письма-шамычым приниматла, тидын годым Сталин ден Молотов йолташ-шамыч лӱмеш шокшо оваций ятыр жап шуйна.

Первый вопрос дене—Марийский АССР-ын 1939 ийлан бюджетше да Марийский АССР-ын 1938 ийысе бюджетшым исполнитлыме нерген докладым Марийский АССР-ын финансе наркомжо Стемасов йолташ ыштен.

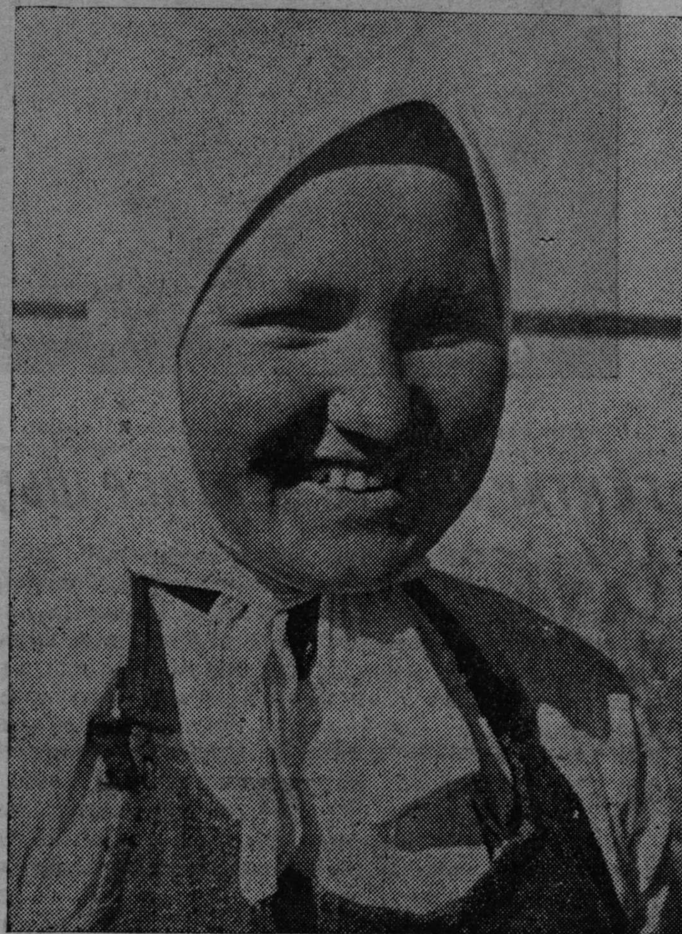
Стемасов йолташын докладше пытымек, первый заседаний петырымылан увертаралтеш.

Сессий почылтмо кечылан

Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийже почылтмо кечым „Серп и молот“ колхоз (Йошкар Ола район, Русско-Кукморский ял совет) производственный пӧлекым ямдылен вашлие. Колхоз яровой культурым тӱред пытарен да каванлен шуктен, тиде кечылаште озимойым тӱрыс ӱден пытара.

Кызыт шурным шийын, государствылан сдатлат. Колхоз шкенжын сеҥымашыжым Сессийлан доложитлаш депутат Фомичева ден йодын.

В. Шибаков.

Ворошилов лӱмеш колхозын (Оршанский район) стахановкаже А. Н. Попцова йолташ. Йытыным кӱрмаште паша нормым 200 процент марте темен шоген. Фото С. Чуршуковын.

СТАЛИНСКИЙ АВИАЦИЙЫН ПАЙРЕМЖЕ

Авиаций Кечын Тушинский аэродромышто

Авиаций кечын—18 августышто великий авиационный державын вийжым, сталинский сокол-шамычын мастерствоштым ончаш Тушинский аэродромыш миллион наре москвич-шамыч толыныт.

В. П. Чкалов лӱмеш СССР Центральный аэроклубын трибунышкыжо Сталин, Молотов, Ворошилов, Л. М. Каганович, Микоян, Жданов, Шверник, Кузнецов, Кулик, Буденный, М. М. Каганович, Бадаев, Щербаков, Локтионов, Михайлов йолташ-шамыч, Пашазе-Кресаньык Йошкар Армий ден Военно-Морской Флот высший командованийын представительышт, СССР Гражданский Воздушный Флот ден Осоавиахимын руководящий пашаенгышт лийныт.

Лач 15 шагатлан кугу авиационный пайрем тӱҥале. Тудо осоавиахим авиацийын 200 утла учебный ден спортивный самолет-шамычын парад дене тӱҥале.

Пилот Воейков, Потапов да Захудалин куштылго самолет-шамычын отличный летный качествыштым демонстрироватлышт. Кум спортивный машина ден В. П. Чкалов лӱмеш СССР Центральный аэроклубын пилотшо-шамыч Иссинский, Кононов да Костылев йолташ-шамычын высший пилотажым ыштымек, производство деч кӱрыштде самолетым виктараш тунемше ӱдрамаш пилот-шамыч—Хомякова, Беляева да Прохорова йолташ-шамыч спортивный самолет-шамыч звеном виктареныт. Нуно ӱшанле кидышт дене высший пилотажын фигурыштым икте почеш весым безукоризненно шуктеныт.

Аэродром ӱмбаке самолетын буксироватлыме дене 11 планер толеш.

Военный авиацийын выступленийжым писын коштшо маневренный истребитель дене капитан Шолохов йолташ почын. Вес типан истребителеш кӱкшӧ летный мастерством капитан Кошевой ончыктылын.

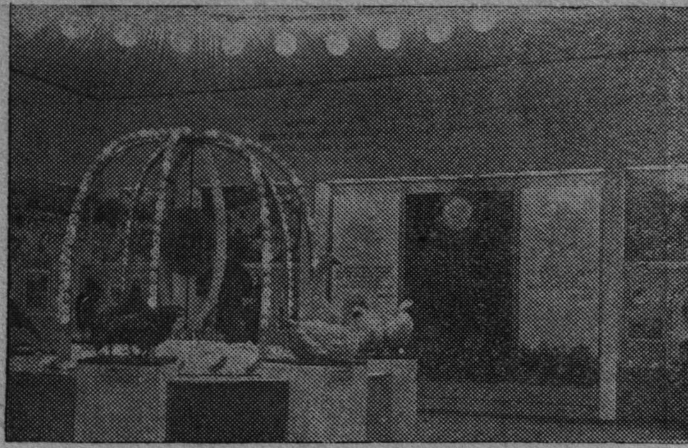
Тылеч вара зритель-шамыч кок истребитель коклаште показательный воздушный бойым ончeныт. Бреющий полет дене йошкар шулдыран вич истребитель эртен. Варажым воздушный бойын инсценировкыжо лийын.

Аэродром ӱмбалне 6 моторан „СССР Л-760“ гигантский самолетым мемнан элын прославленный летчикше Советский Союзын Геройжо М. М. Громов йолташ виктарен.

Пайремын пеш кугу программыже парашютный десантым волтен колтымаш дене пытен. Кум нелэ корабль гыч ик жапыштак 45 ен тӧрштен.

Тушиныште воздушный парад авиацийын шалаташ лийдыме куатшым да вийжым ончыкташ ыле.

„Мемнан выставка сеҥымаш-шамычын итогыштым велэ огыл пуа, но тыгак ял озанлыкын умбакыжат нӧлталтмашкыже, социализмын у чапле сеҥымашкыже куатлын ӱжмаш лийын шога“ (В. М. МОЛОТОВ).

„Птицеводство“ павильон. Главный залын общий видше.

ГЕКТАР ГЫЧ 73 ЦЕНТНЕР ШЫДАҤ

„Поволжье“павильоныштo, Сталинградский областьын залыштыже, Волго-Ахтюбинский поймым изображатлыше макет ваштареш СССР Верховный Советын депутатше В. Г. Олейниковын достижениймже-шамычлан посвятитлыме стенд уло.

„Красный партизан“ колхоз гыч (Сталинградский область, Харабалинский район) В. Г. Олейниковын бригадыже кукшо ийгечан 1938 ийыште гектар гыч 445 пуд шыдаҥым налын“ манын возымо надпись СССР Верховный Совет депутатын паша итогшо нерген кӱчыкын каласкала.

Кум ий ожно колхозын правленийже Олейников йолташын бригадыжлан участокым пеҥгыдемдыш. Бригада первый ийыштак—1936 ийыште кокла шот дене кажне гектар гыч 17 центнер шыдаҥым нале, а 1937 ийыште—23,8 центнер гыч; тидын годымак 7 гектарыште 51 центнер гыч пырчым налме ыле.

1936 ий шошым Олейников йолташын бригадыже участкым вал-шамыч дене йыр авырен, оросительный сетьым ыштен, 22 сантиметр келгыт марте куралмашым эртарен. Тиде жапыштак „зиг-заг“ тырма дене кок след дене дисковатлен да тырмален.

Тиддеч вара участок ойырен налме урлыкаш дене ӱдалтын.

1937 ийысе посевын почваже урожайым поген налмӧҥгӧ 16—18 сантиметр келгытыш куралме ыле, тракторный ден конный скребдене, дорожный грейдер-шамыч дене ӱмбалжым тӧрлымӧ ыле. Варажым участкыште первой гана курал кайме кашлам торешла аҫак уэш 22 сантиметр келгытыш шумеш куралме ыле.

Шошым кок след дене культиваций кок гана эртаралтын, почешыже тырмалалтын. Кокымшо культиваций деч ончыч, коло гектаран площадьыште, гектарлан ныл центнер шот гыч, минеральный удобренийым кышкыме. Нунын кокла гыч 2,35 центнер суперфосфат да 1,75 центнер сульфат-аммоний.

Урожайым поген налмеке июльын кокымшо пелыштыже, чыла участкыште 15 сантиметр келгытыш лущенийым эртарыме. Зябьлевый куралмаш сентябрьын пытартыш числаштыже тӱҥалме да октябрь тӱҥалтышлан пытен.

Агротехнический мероприятий-шамычым: пырчым правильно ӱдымаш, поливым эртарымаш, оросительный система дене постоянно ухаживатлымаш пашам образцово организоватлымаш, тщательно шуктен шогымылан лийын Олейников йолташын бригадыже 17 гектарыште кажне гектар гыч 73 центнерым налын, 1938 ийыште яровой шыдаҥын рекордный урожайжым добитлен.

СССР Верховный Советын депутатше-орденоносец В. Г. Олейников йолташын примерже туныкта, кузерак мемнан социалистический элыште земледелий техника дене овладеватлыман.

АВИАЦИЙЫН ЯЛ ОЗАНЛЫКЛАН СЛУЖИТЛЫМЫЖЕ

„Механизация“ павильон гыч лекмаште, павильонын кокымшо ярусыштыжо шкеныштын йылгыжше йошкар шулдырыштым шарен „АП“ типан „СССР А 367“ да „СССР А 866“ ял озанлык авиацийын кок самолетшо шогат.

Нинын кокла гыч ик самолетыштыжо аэропылым, а весыжкыже аэроопрыскивательым установитлыме. Нине прибор-шамычын полшымышт дене саранчан личинкышт дене заражатлалтше верлам яд дене опрыскиватлат, тыге колхоз пасулаште, шукыж годым Казахский ССР-ын, Поволжьен, Северный Кавказын, Кубаньын степьлаштыже, Узбекистаныште, Туркменийыште да Таджикистаныште вредитель-шамыч пытаралтыт. Ял озанлык вреҫитель-шамыч ваштареш кучедалмаште авиацийын рольжо чынак кугу. Мутлан, 1928 ийыште олыкысо лыве дечын 200 миллион теҥгеаш убыток лийын. Кызыт, самолет-шамыч полшымо дене, олыкысо лыве личинкыштыжак пытаралтеш. Маларийный шыҥан личинкышт дене заразитлалтше шуко площадь тыгак ий гыч ийыш самолет дене обрабатыватлалтеш. Самолет чыла вереат лийын кертеш, даже кушко айдеме пурен ок керт.

Вредитель-шамыч дене кучедалашлан машина-шамыч

Колхозник-шамычын колхоз пасуласе, садласе, виноградниклысе вредитель-шамыч дене кучедалмыштым куштылемдымаште советский конструктор-шамыч шагал огыл пашам ыштеныт. Выставкыште шуко у машина-шамыч ончыкталтыт. Теве Ленинградысе Киров лӱмеш заводын „Универсал“ трактор дене монтироватлыме навесной опылитель. Саранча ваштареш кучедалме машина-шамыч, разбрасыватель тыгак кугу интересым представлятлат.

„ШУРНО“ ПАВИЛЬОНЫШТО

Тӱжем дене колхоз, совхоз, МТС-шамыч, урожайностьын передовикше-шамыч стахановский паша дене Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш почетный правам завоеватленыт.

Нуно шке успехыштым выставкын ик основной павильоныштыжо—„Шурно“ павильоныштo демонстрироватлат. Тиде павильонын куд моткоч чапле заллашкыже погымо экспонат-шамыч социалистический ял озанлыкын сталинский урожай верч кучедалмаштыже ыштен шуктымо чынак изумительный успех-шамычым отображатлат.

Советский власть колхозный крестьянствылан

Татарский АССР-ын павильонжо. Главный зал—уржа, шӱльӧ, шыдаҥ кылта-шамыч—павильонын экспонатше-шамыч.

152,5 миллион гектар бывший помещичий, монастырский ден казенный мландым да тылеч посна 80 миллион утла гектар бывший кулацкий мландым курымешлан да бесплатный пользованийыш пуэн.

Советский власть колхоз ден совхоз-шамычым куатле машинный техника дене вооружитлен. Ял озанлыкыште кызыт 483,5 тӱжем трактор, 153,5 тӱжем комбайн, 195,8 тӱжем грузовой автомобиль да моло ял озанлык машина ден орудий шуко уло.

СССР куатле да индустриальный велэ огыл, но тӱняште киндан эн кугу держава лийын. Германийын, Италийын да Японийын пырля налмышт деч СССР шурным кок гана шуко производитла.

Социалистический зерновой озанлык урожайность нӧлталме задачым успешно разрешатла. Шурнын урожайностьшо 1937 ийыште 1913 ий деч 35 процентлан кӱшнӧ ыле.

Кӱкшӧ урожайын мастерже-шамыч

Революций марте южный ден юго-восточный районласе кресаньык-шамыч кукшо ийгече деч пеш чот орланеныт. Советский власть урожайын тиде тушманжылан решительный кучедалмашым об‘явитлен. Передовой техника дене вооружитлалтше передовой колхоз-шамыч стихийым сеҥыме искусство дене овладеватлат, кукшо ийгече дене успешно кучедалыт.

Кокымшо залыште ик стенд „Красный Партизан“ колхоз (Сталинградский область) бригадир Олейников йолташын опытшо нерген каласа. Олейников йолташ **икияш шыдаҥым поливатлымашым** образцово организоватлен.

Большая да Малая Ахтуба эҥер-шамыч коклаште улшо участкын границаштыже Олейников йолташын бригадысе колхозник-шамыч 5 насосный установкым сооруднтленыт. Икияш шыдаҥым нуно кум гана поливатленыт; первый гана озымын шарлымыже годым, кокымшо гана — вуянгме жапыште, а кумышо гана — пырче темаш тӱҥалме годым.

Ӱдымӧ деч ончыч почва сайын обрабатыватлалтын; шошым эреак тудым тырмалыме да культивироватлыме. Ӱдымек кум гана подкормка лийын. Чыла тиде Олейников йолташын бригадыжлан **кукшо ийгечым сеҥаш** да 1938 ийыште гектар гыч 70 центнер шыдаҥым налаш полшен. (1937 ийыште гектар гыч 50,8 центнерым налме).

Горький лӱмеш колхозын (Чкаловский область) опытшо кугу интересым представлятла. Тиде колхоз **икияш ӱдышаш почвым образцово обрабатыватлыме методым** выставкыште демонстрироватла. Икияш шурнылан тиҫе колхоз чыла гаяк площадым сентябрьыштак (20 сантиметр келгытыш) куралеш. Шошым эрак зябьым уэш куралеш, культивироватла да кок след дене тырмала.

Почвым сайын обрабатыватлымашым колхозник-шамыч ӱдымӧ пашам кӱчык срокышто эртарыме дене сочетатлат. Мутлан, 1934 ийыште 47 кече жапыште ӱдалтын, 1935 ийыште — 24 кечыште, а 1938 ийыште — чылажат 8 кече эртен. Икияш шыдаҥым колхоз 5 кечыште пога, а уржам — 8 кечыште.

У зерновой район-шамычын чапле успехышт

„Шурно“ павильонын кумышо залже Сталин йолташын мутшо-шамыч дене почылтеш: ...„задача теве мошто, чтобы потребительский полоса районлаште зерновой культурын кугу массившым образоватлаш“. Тиде задачым шуктышаш верч кучедалмаште кумышо залын материалже-шамыч раш ончыктат.

Чувашийыште чылалан палыме Сталин лӱмеш колхоз выставкыште наглядно ончыкта, кузе тудо агротехникан чыла правилжым последовательно соблюдатлен, кӱкшӧ урожайым сеҥен налын. Тиде мланде революций марте эн сай ийгечыштат гектар гыч 50 пуд деч шуко пуэн огыл. Тиде мландыштак колхозник-шамыч даже 1938 ийыште, кукшо ийгече гынат, гектар гыч 100 пудым, а 1937 ийыште гектар гыч 160 пудым налыныт.

Сталин лӱмеш сельхозартельын колхозникше-шамыч земледелийым культурно ыштен толыт. Пытартыш ийлаште нуно куралме горизонтым 10—12 сантиметр гыч 20—22 сантиметр марте кугемденыт.

Кумышо залын материалже-шамыч коклаште СССР-ын кокымшо зерновой базыже лийше Сибирьын колхозшо-шамычын успехыштым ончыктышо экспонат-шамыч да **ефремовский звено-шамычын опытышт** кугу верым заниматлат.

Колхоз ден совхоз-шамычын куатле техникашт

„Шурно“ павильонын нылымше залже зерновой озанлыкын механизацийжылан посвятитлыме. Таблица ден диаграмма-шамыч социалистический ял озанлыкын машинный паркше кушмым, колхозный крестьянствылан МТС гоч государствын полшымыжым пеш раш ончыктат. Теве характерный цифр-шамыч. Революций марте кресаньык ик тонна пырчым производитлашлан 20 паша кечымат утла пытарен. Шолдра социалистический озанлыкыште (зерносовхозышто) ик тонна пырчым производитлашлан паша вий примерно 20 гана шагал пыта.

Механизаций залыште портрет-шамычым выставитлыме, элын сай трактористше ден комбайнержо-шамычын

„Плодоводство“ павильонын уголокшо.

Фото Погостскийын.

—Бортаковский, Ангелина, Полагутин, Оськин, Борин йолташ-шамычын да молын опытыштым возымо.

Ростовский областьысе Азовский МТС-ын опытшылан специальный материал-шамыч посвятитлыме улыт. Тудо трактор-шамычын предупредительный ремонтыштым сайын организоватлен. Тыгак Орджоникиҫзевский крайысе Ново-Григорьевский МТС-ын достиженийже-шамыч нерген подробно каласыме. Тиде МТС колхозник-шамыч кокла гыч 2.500 механизатор-шамычым ямдылен. Выставкын посетительже тыштак Каганович лӱмеш МТС-ын (Красноярский край) опытшо дене да моло передовой МТС-шамычын успехышт дене ознакомитлалт кертеш.

ТОГОЧИ ДАНЗАНОВЫН КОК ТӰРЛӦ ИЛЫШЫЖЕ

Куштылго решеткан пу дене ыштыме, кошма дене леведме костяк, тӱньык ден окнам олмештыше потолокысо рож. Пырҫыжысе рожшо—омса олмеш. Ӧрдыж дене шыгырнен те бывший кочевник Тогочи Данзановын лапка, умбак койдымо юртышкыжо логалыда. Юртын покшелныже—кугу чойын под, тудын йымалныже йӧрышӧ тулвуй. Кок могырышто кочевникын шӱкшӧ, тоштем пытыше ӧртнерже, буддийский культын кӱлдымаш атрибут-шамычше, шӱкшӧ пу кӱмыж-совыла, лавыран кок кошма—матрац ден одеяло да тыгаяк лавыран кӱпчык. Тыге кочевник Тогочи Данзанов революций марте илен.

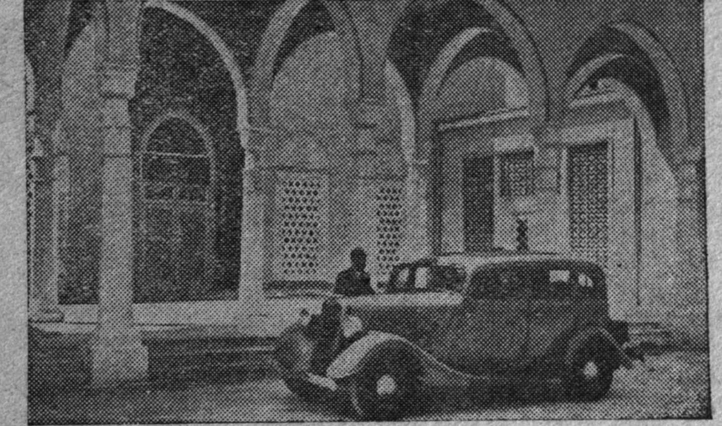
А тудын ваштареш волгыдо комната, ош занавескан кок окна, кочмо ӱстембал, ош лум гай скатертьыште никелированный йылгыжше самовар, поднос, полоскательница, чашка-шамыч. Пырдыж воктен комод, тушто шагат, патефон. Комод воктен книжный шкаф. Туштак письменный ӱстембал, пӧкӧн-шамыч, радиоприемник, никелированный кровать, пӧкӧныштӧ двухрядка, пеш яндар белье. Тыге Тогочи Данзанов—колхозник, стахановец кызыт ила. Тидым „Дальний Восток“ павильонын Бурят-Монгольский АССР залыштыже демонстрироватлыме.

Колхозный метеорологический станций

Выставкыште типовой колхозный метеорологический станцийым оборудоватлыме.

Типовой станций почвын пырче вочмо келгытыште улшо температуржым, южын температурым да влажностьшым, мардежын скоростьшым да лийше осадкын количествыжым определятла.

Станций ӱдашлан утларак благоприятный жапым палаш, кылмыктымашым ончычак пален шогаш, могай пакча культурым кунам поливатлышашым да молымат палаш позволятла.

Татарский АССР павильонын портал ден дворик фрагментше.

Фото Погостскийын.

ВЫСТАВКА—КУГУ ШКОЛА

— Йошкар-Ола гыч,—ойла Мария Лукинична Охотникова йолташ,—Всесоюзный ял озанлык выставкыш 30 июльышто кайышна. Москва мемнам пеш сайын, шокшын вашлийын. Толын шумеке вигак мланна сай общежитийым пуышт. Тыште обслуживающий персонал мемнам йывыртен вашлие да сай уна семын ончыш.

1 август. Жап кечывал эртен кокытыш лишемеш. Вучымына шуо. Трибуныш правительствын главаже, СССР Совнарком председатель Молотов йолташ кӱза. Чыла могырымат Молотов йолташым саламлыме, тудлан таум ыштыме йӱк, „ура!“ кычкырымаш шокта. ВКП(б) ЦК ден СССР СНК порученийышт почеш Молотов йолташ Всесоюзный ял озанлык выставкым почын.

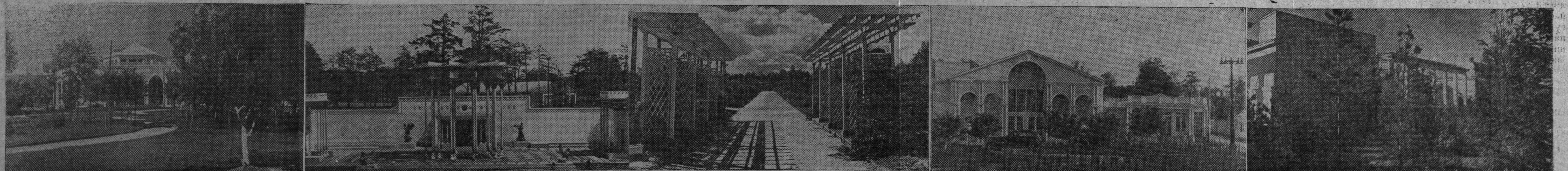
Выставкын павильонжо-шамычым кугу куан дене ончаш тӱҥална. Экскурсовод мемнам „Механизация“ павильоныш нангайыш. Ме тыште чапле комбайным, электротракторым, газогенераторный трактор ден автомашиным да моло тӱрлӧ машиным ужынна. „Новое в деревне“ разделыште социалистический ялын у тӱсшым пеш раш ончыктымо. Грузинский ССР-ын павильонжым да тушто Сталин йолташын шочмо пӧртын макетшым ончымеке, Сталин йолташын родинышкыже мийме гай тучын.

Юннат-шамычын куштымо куд парчан шыдаҥ, Мичуринский садысе ломбеш прививатлыме вишня, груша кугытан слива, пареҥге шудеш шочшо помидор мыйым путырак ӧрыктарышт.

Выставкыште ныл кече лийна. Визымше кечыштыже, столицын достопримечательностьшо-шамыч дене ознакомитлалтын улына. Метром, Ленин музейым, Ленин мавзолейым, тулеч молымат шуко ончышна. Чыла вере ончалатат, партий ден правительствын да лично Сталин йолташын заботышт коеш.

Выставка социалистический университет улеш. Мланем выставка пеш шуко пуэн. Чыла денат, эн чотшо кролиководство дене шуко опытым налынам. Чыла тиде опытым ме шкенан колхозыштына примечятлаш тӱҥалына. Кролиководческий фермын пашажым эше чот саемдаш, кокла шот дене кажне ава кролик деч 25 деловой кролик иге гыч, а 15 ава кролик деч, кажныже деч, 40 кролик иге гыч налаш задачым шынден улына. Выставкысе опытым кучылтын тиде задачым честь дене шуктена, — манын, Всесоюзный ял озанлык выставкын участникше М. Л. Охотникова йолташ шке мутшым пытарыш.

В. Шибаков.

1939 ийысе „Всесоюзный ял озанлык выставка. Снимкыште: (шола гыч пурлашкыла) павильонын уголокшо, умбалныракше Казахский ССР-ын павильонжо; Узбекский ССР павильонын тӱжвал видше; Мичуринский сад; „Садоводство“павильонын общий видше; „Сибирь“ павильон дене.

АВИАЦИЙ КЕЧЕ ЙОШКАР-ОЛАШТЕ

18 август. 10 шагат. Ола гыч аэродром велыш калык вудла йога.

12 шагат. Аэродром калык дене темын. Трибуныштο ВКП(б) Обкомын секретарьышт Кушнарев, Мамаев, Ончуков, Марийский АССР Совнаркомын председательже Абрамов, Марийский АССР Верховный Совет Президиумын председательже Кавалеров, ВКП(б) Горкомын секретарьже Рябчиков да моло йолташ-шамычат улыт.

Советский Авиаций Кече лӱмеш митингым ВКП(б) Горком секретарь Рябчиков йолташ почо.

Саламлымаш мут дене ВКП(б) Обком секретарь Мамаев йолташ, Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель Кавалеров йолташ да молат выступатлышт.

Митингыш погынышо-шамыч Сталин ден Ворошилов йолташ-шамычлан приветственный письмам приниматлышт.

Митинг пытымек аэродром площадь мучко шулдыран кайыкын—самолетын пропеллер йӱкшӧ темеш. Оркестрын йӱкшӧ „Все выше" муро семым шергылтара. Теве кум самолет ик ганаште тарванен кӱшкӧ кӱзышт.

Тиддеч вара парашют дене тӧрштымаш лийын.

Тиддеч вара оласе шемер-шамычым самолет дене катлыме.

Митинг мӧнгӧ 5 шагат жапыште Комсомольский садыште гуляний лийын.

Государствылан сдатлат

Шернур. Государствылан пушаш кинде планым „Иошкар шӱдыр" колхоз тӱрыс темен. Чылаже тиде колхоз 105,58 центнерым сдатлен. Кызыт натуроплатым виян сдатла. Тыгак „У илыш" колхоз государствылан 65,48 центнерым сдатлен. Нине колхоз-шамыч уржа кылтам каванлен пытареныт.

И. П.

Икияшым тӱред пытарен

Обильный урожайым кӱчык жапыште йоктарыде поген налшаш верч Карл Маркс лӱмеш колхозын (Морко район) колхозникше-шамыч уборкышто социалистический соревнованийым кумдан шарышт. Пасушто политико - массовый пашам кӱлеш кӱкшытыш шындыме ыле. Стахановец-шамычын паша опытыштым кумда колхозный массышке передаватлыме дене тенийсе урожайым кӱчык жапыште поген налыныт.

Колхоз уржа дене хлебопоставкым темен. Кызыт шульӧ дене шыдангым сдатлаш тӱналме.

А. С. Степанов.

Тиде кечылаште пионервожатый-шамычын 5 тылзаш республиканский курс шке пашажым пытарен. Кугсышто 40 пионервожатый тунемын.
Снимкыште: курсышто тунемше пионервожатый-шамыч. Фото М. Чуршуковын.

МЕМНАН ПАША ОПЫТНА

Большевистский печатьын почетный обязанностьшо — Марксизм - Ленинизм идейым масса коклаште систематически пропагандироватлымаш, шемер массым коммунистический духеш воспитатлымаш паша. Тиде пашаште низовой печатят изиак огыл рольым модеш.

Мемнан „Колхоз-ударнигы" пырдыж газета тиде пашам шуктен шога. Мемнан пырдыж газета ончычак шонен ямдылыме план почеш систематически лектын шога. Газетешна ме колхозысо илышым возена, колхозник - шамычым вес элласе событий-шамыч дене знакомитлена, колхозный массым партий ден правительствын решенийыштым шуктышаш верч кучедалашлан мобилизоватлена.

Ме газетым художественно оформитлымашлан кугу вниманийым ойырена. Колхозник - стахановец - шамычын чапле паша опытыштым газета гоч ончыктымо ден пырля лодырь-шамычымат чот критиковатлена—тӱрлӧ карикатурым сӱретлена.

Колхозник-шамыч коклагыч пырдыж газетын активный стенкоржо-шамыч улыт. Теве колхоз председательын заместительже—комсомолец Насыров Басыр, колхозын счетоводшо Латфуллин Карим шке личный участийышт дене велэ огыл полшат, но газетын практический вопросшо-шамычым обсуждатлымаште участвоватлат, у предложенийым, шерге советым пуат.

Мемнан пашанан результатше раш коеш: мемнан колхоз, кудо ондак шенгелан кодшо ыле, пытартыш жапыште ятыр пенгыдемын. Шошым ӱдымаш эн кӱчык срокышто кӱкшӧ качество дене эртыш, уржам тӱредмашымат начар огыл эртарышна, икияш тӱредмаш организованно эрта.

Тиде чылажат пеш сай. Но мемнан пырдыж газетлан практический полыш але шагал. Комсомольский организаций тудын пашаже ден шагал интересоватла. Мланна утларак полыш кӱлеш, вара тунам мемнан пырдыж газета колхозный масса коклаште эше утларак авторитетный лиеш, тудын утларак йӧраташ, тудын пашаштыже активно участвоватлаш тӱналыт.

Мансур Серебряков,
Параньга район, „Объединение" колхоз пеленсе „Колхоз-ударнигы" пырдыж газетын редакторжо.

Футбольный матч-шамыч

Йошкар - Ола „Медик" стадионеш 17 августышто авиаций кече лӱмеш Йошкар-Оласе допризывник-шамычын командыже дене „Старички" команда йолташла футбол дене вашлийыныт.

Модыш допризывник-шамычын нападенийышт дене тӱгале. Первый голым допризывник А. Малышев пурта. Первый таймыште „Старички" команда счетым тӧрла.

Кокымшо таймыште допризывник-шамыч модмашым виянгдат. Мяч шукыжым „Старички" командын капкаже дене лие. Допризывник-шамыч 4:1 счет дене „Старички" командым сенгеныт.

* * *

18 августышто Йошкар-Ола „Динамо" стадионеш Йошкар-Ола „Динамо" команда ден Казань „Динамо" командын футбольный встречышт лие.

Первый тайм казанец-шамычын атаковатлымышт дене тӱнгалеш. Казанец-шамычын сайын пасоватлен моштымышт дене мяч чӱчкыдынак Иошкар-Ола командын капкаже дене лийын. Первый таймыште Казань „Динамо" 1:0 счет дене сенген.

Кокымшо таймыште йошкаролинец-шамыч модмашым виянгдышт. Пасоватлымашат саеме. Кокымшо таймыште Йошкар - Ола „Динамо" команда 3 мячым пурта. Тыге Казань „Динамо" команда 1:3 счет дене Йошкар-ола командылан модын колтен.

Мих. Толстухин.

ВАШКЕ ПАША

Самырык ӱдыр Н. колокок ийыш пурмекше еш илышыш куснаш шонен пыштен.—Ынде жап, иктаж йолташым муамат, тореш ом лий,—шонен тудо. Но воктенсе ӱшанже лийын огыл.

Ик чевер кечын ялышке палыдыме рвезе толын. Тудо район гыч яллашке паша дене лектын улмаш. Ӱмбал вургем гыч ончымаште арун коеш. Тӱсыжат уда огыл. Ӱдыр тудын ӱмбак коклан шыпак ончалын, а тудо „пыч-пыч" ыштыде ӱдырым ончен. Тунам ӱдыр шӱмыштӧ йӧратымаш тул шижде чӱкталтын. Шукеш огыл нуно палыме лийыныт.

Йӧратымаш—кугу паша Тудын вийже чыла кертеш. Южгынамже малыдеат йӧсландара. Тиде мужыр коклаштат тӱрлӧ шонымаш лектын.

— Мыйым налже ыле. Кузе мый тудым йӧратем!— шонен ӱдыр шке семынже. Но иканаште шкенжын йӧратымашыжым почаш тоштын огыл. А варажым шӱм чакештын, йылме рудалтын. Ӱдыр шкенжын йӧратымашыжым почын пуэн. А рвезе тиде ӱдырым ужмекше кузе шонен, ме огына пале. Тидым тудо ӱдырланат каласен огыл. Лач икана воктенже чот ӧндалын, „йӧратем" манын пелештен. Вара ала молан чурийжым ӧрдыжыш савыралын. Варажым еш илышыш куснымо нергенат каче мутым луктын.

— Тый мылам толат гын, тӱняште моло иктат ок кӱл ыле,—манын каче. Тидлан ӱдырын шокшын шупшалмыже вашмут лийын.

Марлан лекташ, ӱдыр налаш нунылан шуко жап кӱлын огыл. Нуно тидым ик кечыштак йӧнандареныт. Шкеак каче, шкеак марлан лекше, нунак сӱан марий лийыныт. Тыге сӱан эртен. Качат кок-кум кече гыч толын, „шӱмбелжым" районыш нангаяш мутым пуэн да лектын кудалын. Ынде чыла паша порядкыште—шонен ӱдыр шкенжым тыпландарен.

Но вот беда—вучымо кече шуын, каче алят уке. Кече почеш кече эртен. Ӱдырын вучен-вучен йӱд омыжат каен. Вара тудо вучен шуктыде районыш шкак лектын кудалын. Паша ыштыме верышкыже пурышыла, качым омса дене вашлийын.

— Ой, Миша, тиде тый!— ӱдыр качын шӱшкыжӧ миен кержалтшаш гай койын кычкырал колтен.

— Йолташ!—манын тудо шыдын,—тый йонгылыш лият. Мый тыйым ом пале!— вашмут шоктен. Почешыже омса чӱчылтмӧ гына мурен кодын. Ӱдырлан умбакше нигӧлан каласаш; нигӧ деч йодаш. Тупшо йоммеш ончен шогенат, лектын ошкылын. Мо, тудо велэ мо!.. корнышто шонен ӱдыр. Тудо кугунак ойгырен огыл. Но кок-кум тылзе эртымек, шкенжын нелеммыжым шижаш тӱналын...

* * *

Эртеныт адак кече-шамыч. Каче яллаш паша дене тугак коштеден. Шукерте огыл тудо Н. илыме ялдеч 5 менге тораш толын, маныт. Туштат тудын капка ончылно ӱдыр дене мутланен шинчымыжым колыныт:

— Тый мылам толат гын, тӱняште моло иктат ок кӱл ыле...

Мирон Чойн.

РЕДАКЦИЙ ДЕЧ: Молодежь коклаште кӱшнӧ ончыктымо гай факт-шамыч але ятыр лиедат. Но южо комсомольский организаций ден посна комсомолец-шамыч тыгай факт-шамыч ваштареш эше начар кучедалыт. Лудшо-шамыч, бытовый распущенность ваштареш, социалистический быт верч тендан комсомольский организацийын да посна комсомолец-шамычын кузе кучедалмышт нерген мемнан деке возаш йодына.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—721. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.

34

1939 ийысе Всесоюзный ял озанлык выставка. Снимкыште: (шола гыч ...